

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมกับบทบาทสื่อมวลชนในแพลตฟอร์มออนไลน์

จัดทำโดย นายสมชาย รังษีธนานนท์
รหัส ๖๘๑๓๔๑

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” (นธป.) รุ่นที่ ๑๓
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หลักนิติธรรมกับบทบาทสื่อมวลชนในแพลตฟอร์มออนไลน์

นายสมชาย ราชันานนท์^๑

บทคัดย่อ

หลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นหลักการพื้นฐานของการปกครองที่มุ่งให้ทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเสมอภาค โปร่งใส และเป็นธรรม โดยมีการบังคับใช้กฎหมายที่สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชนในยุคดิจิทัล สื่อมวลชนในแพลตฟอร์มออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและภาคส่วนต่างๆ ซึ่งการทำหน้าที่ดังกล่าวต้องกระทำภายใต้กรอบของหลักนิติธรรม ทั้งในด้านความถูกต้องของข้อมูล ความรับผิดชอบต่อสังคม การเคารพสิทธิส่วนบุคคล และการหลีกเลี่ยงการละเมิดกฎหมาย นอกจากนี้ สื่อออนไลน์ยังเป็นพื้นที่ที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ส่งเสริมความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อผู้มีอำนาจ อย่างไรก็ตาม การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ก็มีความท้าทายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลเท็จ (Fake News) การบิดเบือนข้อมูล และการล่วงละเมิดสิทธิ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถสร้างความสมดุลระหว่างการคุ้มครองเสรีภาพสื่อมวลชนกับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้สื่อมวลชนออนไลน์สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและส่งเสริมหลักนิติธรรมอย่างแท้จริง

คำสำคัญ หลักนิติรัฐ, สื่อมวลชน, แพลตฟอร์มออนไลน์

^๑ กรรมการอิสระ บริษัท ไออาร์พีซี จำกัด (มหาชน), ปรินญาโท คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศของเราก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) ซึ่งทำให้รูปแบบการสื่อสารของสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ ข่าวออนไลน์ และสื่อสังคม (Social Media) กลายเป็นช่องทางหลักในการรับและส่งข้อมูลข่าวสาร สื่อมวลชนจึงมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อเท็จจริง วิเคราะห์สถานการณ์ และตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐและองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ

อย่างไรก็ตาม บทบาทของสื่อมวลชนในแพลตฟอร์มออนไลน์ต้องเผชิญกับความท้าทายหลายด้าน เช่น การแพร่กระจายของข้อมูลเท็จ (Fake News) การบิดเบือนข้อเท็จจริงเพื่อสร้างความเข้าใจผิด หรือการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ในบริบทนี้ หลักนิติธรรม (Rule of Law) จึงเป็นเสมือนกรอบหรือหลักประกัน ที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลและคุ้มครองทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารให้สามารถใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้นรายงานฉบับนี้จึงมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักนิติธรรมกับบทบาทของสื่อมวลชนในแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้สามารถกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่รักษาสมดุลระหว่างเสรีภาพสื่อมวลชนกับการบังคับใช้กฎหมาย อันนำไปสู่การสร้างสังคมออนไลน์ที่มีความรับผิดชอบ โปร่งใส และยึดมั่นในหลักนิติธรรม

ความหมายของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม หมายถึง หลักการปกครองที่ทุกบุคคล สถาบัน และองค์กร ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน รวมไปถึงรัฐเอง ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่ได้ประกาศใช้เป็นการทั่วไป มีการบังคับใช้อย่างเสมอภาค และได้รับการพิจารณาตัดสินจากศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระ และต้องสอดคล้องกับบรรทัดฐานและมาตรฐานของสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ^๒

องค์ประกอบสำคัญของหลักนิติธรรม

หลักนิติธรรมมีหลักการพื้นฐาน ๓ ประการตามที่ศาสตราจารย์ไดซี่ (Albert Venn Dicey) อธิบายไว้ในหนังสือ Introduction to the Study of the Law of the Constitution เมื่อปี ค.ศ. ๑๘๘๕^๓ ได้แก่

๑. หลักความสูงสุดของกฎหมาย (Supremacy of Law) หมายความว่า การปกครองจะต้องไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจตามอำเภอใจของผู้ปกครอง แต่การปกครองจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย ไม่ว่าจะผู้ปกครองหรือรัฐบาลก็มีอาจใช้อำนาจโดยพลการหรือมีอำนาจพิเศษเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

^๒ United Nations Security Council, 2004, General on the Rule of Law and Transitional Justice in Conflict and Post-Conflict Societies [Online], Available: <https://digitallibrary.un.org/record/527647?v=pdf> [2025, August 13].

^๓ Rule of Law Education Centre, Principles of the Rule of Law? [Online], Available: <https://www.ruleoflaw.org.au/principles/> [2025, August 13].

และบุคคลจะถูกลงโทษได้ก็ต่อเมื่อกระทำความผิดตามกฎหมาย (Nulla poena sine lege) เท่านั้น บุคคลจะไม่อาจถูกลงโทษด้วยเหตุอื่นได้

๒. หลักความเสมอภาคของทุกคนต่อหน้ากฎหมาย (Equality before the Law) หมายความว่า ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีฐานะหรือยศตำแหน่งใด ล้วนแต่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายเดียวกัน แม้บุคคลนั้นจะเป็นเจ้าหน้าที่หรือผู้ปกครองของรัฐก็อาจหลีกเลี่ยงหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายได้ และทุกคนอยู่ภายใต้อำนาจขององค์กรตุลาการเช่นเดียวกัน

๓. หลักความอิสระขององค์กรตุลาการ (Independence of the Judiciary) หมายความว่า ศาลหรือองค์กรตุลาการจะต้องมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจหรือบุคคลอื่นใด อีกทั้งองค์กรตุลาการมีหน้าที่พิจารณาและตัดสินคดีภายใต้กฎหมายอย่างเป็นธรรมและปราศจากอคติ เนื่องจากการตัดสินดังกล่าวย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะเป็นการกระทบสิทธิหรือกำหนดหน้าที่ของบุคคล

ความสำคัญของหลักนิติธรรมต่อสังคมประชาธิปไตย

หากเปรียบสังคมประชาธิปไตยเป็นต้นไม้ หลักนิติธรรมก็เปรียบเสมือนรากแก้วของต้นไม้ เนื่องจากหลักนิติธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่และพัฒนาของสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลไกการควบคุมการใช้อำนาจของผู้ปกครองรัฐ ทำให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส อีกทั้งยังเป็นหลักประกันที่จะสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างแท้จริง และยังกำหนดให้มืองค์กรตุลาการหรือองค์กรในกระบวนการยุติธรรมอื่นเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวอีกด้วย ดังนั้นสังคมใดที่ยึดมั่นในหลักนิติธรรม รัฐย่อมไม่สามารถใช้อำนาจตามอำเภอใจได้ อันส่งผลให้ช่วยลดโอกาสที่ประชาชนจะถูกรัฐกดขี่หรือเอารัดเอาเปรียบ รวมไปถึงลดโอกาสการทุจริตของภาครัฐ นอกจากนี้ หลักนิติธรรมยังช่วยสร้างความเป็นระเบียบและความมั่นคงทางสังคม เนื่องจากเมื่อประชาชนทุกคนตระหนักแล้วว่ากฎหมายมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ส่งผลให้ในสังคมนั้นเกิดวัฒนธรรมการเคารพกฎเกณฑ์ร่วมกัน อันจะเป็นการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อย และลดความขัดแย้งในสังคมได้ ดังนั้น การธำรงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมจึงไม่เพียงแต่ทำให้สังคมประชาธิปไตยดำเนินไปได้อย่างมีคุณภาพ แต่ยังช่วยเสริมสร้างสังคมให้เกิดความสงบสุข ความยุติธรรม ความเสมอภาค และความมั่นคงปลอดภัยในระยะยาวอีกด้วย

ความหมายของสื่อมวลชน

สื่อมวลชน (Mass Media/ Media / Press / Journalist) หมายถึง สื่อหรือช่องทางที่ผลิต เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอเป็นปกติธุระ ทั้งในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง รวมถึงสื่อดิจิทัลหรือในรูปแบบอื่นใดที่สามารถสื่อความหมายให้ประชาชนทราบได้เป็นการทั่วไป

นอกจากนี้ “สื่อมวลชน” ยังหมายถึง ผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนทั้งในระดับบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กรสื่อมวลชน ตลอดจนองค์กรวิชาชีพสื่อมวลชนด้วย ซึ่งต้องมีความรับผิดชอบต่อทางกฎหมาย และการกำกับดูแลการดำเนินการให้เป็นไปตามหลักจริยธรรมแห่งวิชาชีพ^๔

บทบาทของสื่อมวลชนในสังคมประชาธิปไตย

สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของผู้ปกครองรัฐ โดยการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งผ่านข้อมูล ข่าวสาร และความคิดเห็นอย่างถูกต้อง รอบด้าน และเป็นธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้ข้อมูลเหล่านั้นในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในกระบวนการทางประชาธิปไตยได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนความเป็นไปของประเทศ และเป็นเครื่องมือในการสร้างความตื่นรู้ให้กับประชาชน อีกทั้งสื่อมวลชนยังมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจในทางมิชอบ และเป็นเวทีเปิดให้ทุกภาคส่วนของสังคมได้แสดงออกอย่างเสรี ภายใต้หลักความรับผิดชอบต่อและจริยธรรมของวิชาชีพสื่อมวลชน

ความหมายของแพลตฟอร์มออนไลน์

แพลตฟอร์มออนไลน์ (Online Platforms) หมายความว่า บริการโดยทั่วไปในโลกออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟน, เนื้อหาบนเว็บไซต์ (Search Engine), ระบบการชำระเงินรูปแบบต่าง ๆ หรือแม้แต่แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Platforms) และแพลตฟอร์มสำหรับขายของออนไลน์ (E-Commerce Platforms) ก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของแพลตฟอร์มออนไลน์ด้วยเช่นเดียวกัน^๕

ความเปลี่ยนแปลงของสื่อมวลชนในยุคแพลตฟอร์มออนไลน์

ท่ามกลางความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงทำให้โลกและสังคมปัจจุบันนี้ แพลตฟอร์มออนไลน์ได้ก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของประชาชนและสังคม เปรียบเสมือนเป็นปัจจัยที่ ๕ ในการดำรงชีวิต ส่งผลให้สื่อมวลชนไทยและทั่วโลกต่างได้รับผลกระทบ และต้องเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายประการ ดังต่อไปนี้

๑. จากผู้กระจายสู่ผู้มีส่วนร่วม เดิมสื่อมวลชนเป็นผู้กำหนดทิศทางการนำเสนอข้อมูลแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ปัจจุบันแพลตฟอร์มออนไลน์เปิดโอกาสให้ประชาชนกลายเป็นทั้งผู้บริโภคและผู้ผลิต

^๔ สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ, ๒๐๒๕, นิยามศัพท์สื่อมวลชน [Online], Available: <https://www.presscouncil.or.th/downloads/11049> [2025, August 14].

^๕ บริษัท กลีกร โกลบอล เพย์เมนต์ จำกัด, แพลตฟอร์มคืออะไร? [Online], Available : <https://www.kasikonglobalpayment.com/th/news/detail/what-is-platform#section3> [2025, August 14].

เนื้อหา (Prosumer) ผ่านโซเชียลมีเดีย ไม่ว่าจะเป็นยูทูบ (YouTube) หรือบล็อกส่วนตัว ทำให้เกิดสื่อพลเมืองที่สามารถรายงานเหตุการณ์แบบเรียลไทม์โดยไม่ต้องผ่านองค์กรสื่อมวลชนดั้งเดิม

๒. การนำเสนอเน้นความเร็วและการมีส่วนร่วม การแข่งขันของสื่อมวลชนในยุคแพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้สื่อมวลชนมุ่งเน้นสร้างผลงานด้วยความรวดเร็วเพื่อแย่งความสนใจจากผู้ชม และบ่อยครั้งต้องปรับรูปแบบเนื้อหาให้สั้น กระชับ และดึงดูดสายตา เช่น คลิปสั้น อินโฟกราฟิก (Infographic) หรือการไลฟ์สด ซึ่งความเร็วในการนำเสนอข้อมูลดังกล่าวก็มาพร้อมความเสี่ยงเรื่องความถูกต้องของข้อมูลและคุณภาพสื่อที่อาจจะลดลง

๓. การพึ่งพาอัลกอริทึมและข้อมูลผู้ใช้ แพลตฟอร์มอย่างเฟซบุ๊ก (Facebook), ยูทูบ (YouTube) หรือติ๊กต็อก (TikTok) ใช้อัลกอริทึมคัดเลือกเนื้อหาที่จะแสดง ทำให้สื่อมวลชนต้องปรับกลยุทธ์เพื่อให้เนื้อหาตรงกับพฤติกรรมและความสนใจของผู้ชม ส่งผลให้เนื้อหาบางประเภทถูกขยายมากขึ้น ขณะที่ประเด็นสำคัญแต่ไม่ดึงดูดอาจถูกลดความสำคัญ

๔. การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้และโมเดลธุรกิจ รายได้จากโฆษณาเคลื่อนย้ายจากสื่อมวลชนดั้งเดิมไปสู่แพลตฟอร์มออนไลน์ ทำให้หลายองค์กรต้องลดบุคลากร ปรับรูปแบบการทำงาน หรือสร้างรายได้ทางเลือก เช่น การสมัครสมาชิกออนไลน์ การขายคอร์ส หรือการร่วมมือกับอินฟลูเอนเซอร์

ข้อดีและข้อเสียของการที่สื่อมวลชนก้าวเข้าสู่ยุคแพลตฟอร์มออนไลน์

ข้อดี

๑. การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและกว้างขวาง ข้อมูลที่เผยแพร่ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์นั้นสามารถกระจายถึงผู้ชมได้ทั่วโลกภายในไม่กี่วินาที ขจัดอุปสรรคทางด้านระยะทางและระยะเวลาออกไป

๒. ต้นทุนการผลิตและเผยแพร่ต่ำ เพราะไม่จำเป็นต้องใช้เครื่องมือขนาดใหญ่หรือสถานีออกอากาศ

๓. การมีส่วนร่วมของผู้ชม สื่อมวลชนในแพลตฟอร์มออนไลน์ในปัจจุบันนั้น มักเปิดช่องทางให้ผู้ชมสามารถแสดงความคิดเห็น ส่งต่อ และมีบทบาทในการรายงานข่าว (Citizen Journalism)

๔. ความหลากหลายของสื่อ เนื่องจากประชาชนสามารถมีส่วนร่วมหรือสร้างสื่อออนไลน์ได้มากขึ้น จึงทำให้สื่อมีความหลากหลายทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบ เช่น คลิปสั้น ไลฟ์สด พอดแคสต์ (Podcast)

๕. การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยี กล่าวคือ ระบบอัลกอริทึมในการช่วยเลือกเนื้อหาให้ตรงความสนใจของผู้ชม ทำให้สื่อสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปพัฒนาสื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้ชมได้สะดวก

ข้อเสีย

๑. ความเสี่ยงด้านความถูกต้องของข้อมูล เนื่องจากสื่อมวลชนต้องทำนำเสนอหรือเผยแพร่ข้อมูล ให้เร็วที่สุดเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับสื่อมวลชนหรือผู้ผลิตสื่อรายอื่นได้ จึงทำให้ในบางครั้ง

ก่อนที่จะเผยแพร่ข้อมูลนั้นๆ สื่อมวลชนยังมิได้ตรวจสอบข้อมูลที่รับมาอย่างรอบคอบ จึงทำให้เกิดข่าวปลอม (Fake News) แพร่กระจายในแพลตฟอร์มออนไลน์ซึ่งส่งผลกระทบเป็นวงกว้าง

๒. การแข่งขันสูงเกินไป สื่อมวลชนหลายรายเน้นสร้างกระแสดึงดูดด้วยพาดหัวข้อความรุนแรงเกินเนื้อหา (Clickbait) ทั้งที่ความจริงแล้วเนื้อหาของข้อมูลนั้นไม่ตรงกับหัวข้อแต่อย่างใด

๓. กระทบความเป็นส่วนตัวของผู้ใช้ เนื่องจากในแพลตฟอร์มออนไลน์ได้มีการสร้างระบบสำหรับจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลผู้ชม อันทำให้ผู้ชมถูกติดตามและละเมิดความเป็นส่วนตัวของผู้ชม

๔. ผลกระทบต่อคุณภาพเนื้อหา เนื่องจากสื่อมวลชนต้องผลิตผลงานออกมาให้ทันกับความต้องการของผู้ชม ประกอบกับมีผู้แข่งขันเป็นจำนวนมาก ทำให้สื่อมวลชนหลายรายมุ่งเน้นผลิตสื่อด้วยความเร็วและเน้นยอดการรับชม มากกว่าจะมุ่งเน้นผลิตสื่อที่มีคุณภาพและเป็นการสืบค้นเชิงลึก เนื่องจากต้องใช้เวลานาน ทำให้ไม่สามารถสร้างรายได้ให้แก่สื่อมวลชนได้เท่าที่ควร ซึ่งในระยะยาวจะส่งผลเสียต่อสังคม เนื่องจากทำให้สื่อในสังคมเป็นสื่อที่ด้อยคุณภาพ ไม่ส่งเสริมการพัฒนาสังคม

หลักนิติธรรมกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

หลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นหลักการพื้นฐานที่ยืนยันว่าการใช้อำนาจอรัฐและการดำเนินการต่าง ๆ ในสังคมต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่เป็นธรรม มีความโปร่งใส และใช้บังคับอย่างเท่าเทียม หลักนี้ยังคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน รวมถึงเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของสังคมประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นมิใช่เสรีภาพโดยสมบูรณ์ หากแต่มีข้อจำกัดบางประการภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๕ บัญญัติว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำเช่นนั้นได้และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตราบเท่าที่ใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น...”

มาตรา ๒๖ บัญญัติว่า “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้ รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย

กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง”

มาตรา ๓๔ บัญญัติว่า “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ

เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน...”

บทบาทของสื่อมวลชนในแพลตฟอร์มออนไลน์ตามหลักนิติธรรม

การทำงานของสื่อมวลชนไม่ว่าจะผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์หรือช่องทางใด ๆ ล้วนเป็นการใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งมีข้อจำกัดบางประการภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐตามที่กล่าวข้างต้น ดังนั้นเมื่อพิจารณาบทบาทสื่อมวลชนในแพลตฟอร์มออนไลน์กับหลักนิติธรรม สื่อมวลชนจึงมีบทบาทที่สำคัญหลายประการ ดังต่อไปนี้

๑. การตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นธรรม (Accuracy & Fairness) ก่อนที่จะเผยแพร่ข่าวสารออกสู่สาธารณชน ไม่ว่าจะเป็นแพลตฟอร์มออนไลน์หรือช่องทางใด ๆ สื่อมวลชนจะต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือก่อนเผยแพร่ นำเสนอข่าวอย่างรอบด้าน ครอบคลุมมุมมองของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาชี้นำหรือสร้างอคติ

๒. การเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น (Respect for Rights & Freedoms) การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชนจะต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เช่น การเปิดเผยข้อมูลส่วนตัวโดยไม่จำเป็น จะต้องเคารพเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของทุกฝ่าย

๓. การสนับสนุนความโปร่งใสและตรวจสอบได้ (Transparency & Accountability) สื่อมวลชนจะต้องเปิดเผยที่มาของข้อมูลและแหล่งข่าว และยอมรับการตรวจสอบจากสาธารณะและองค์กรที่เกี่ยวข้อง

๔. การเคารพกระบวนการยุติธรรม (Respect for Due Process) สื่อมวลชนจะต้องไม่เผยแพร่ข้อมูลที่อาจกระทบต่อการดำเนินคดีหรือศาล และหลีกเลี่ยงการตัดสินบุคคลใดผ่านสื่อก่อนมีคำพิพากษา

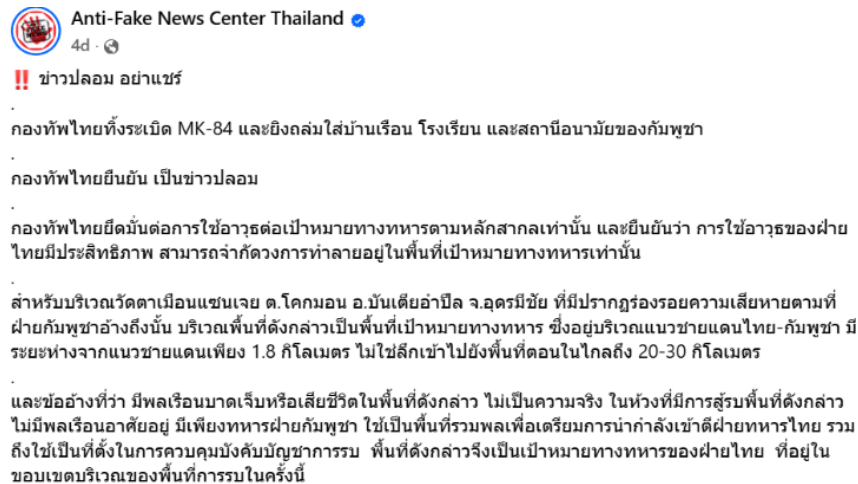
๕. การเสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายแก่สาธารณะ (Legal Literacy) สื่อมวลชนไม่ควรมุ่งเน้นผลิตเพียงผลงานตามกระแสสังคม จนละเลยการผลิตที่มีคุณภาพและสร้างสรรค์สังคม แต่สื่อมวลชนควรมุ่งเน้นผลิตสื่อที่สามารถสร้างสรรค์สังคมให้เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ผลิตสื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิของประชาชน กระตุ้นให้ผู้ชมเข้าใจบทบาทของกฎหมายในสังคม และส่งเสริมการใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างถูกต้องตามกฎหมาย

กรณีศึกษา

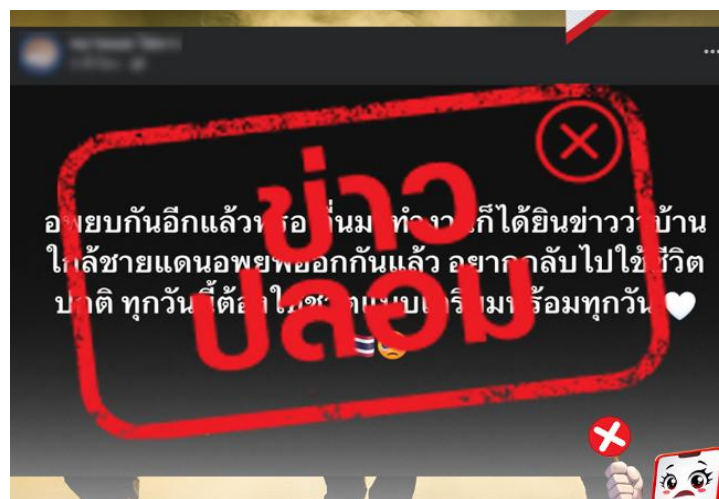
เมื่อประมาณปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๘ ที่ผ่านมา มีเหตุการณ์การปะทะบริเวณชายแดนประเทศไทยและกัมพูชา ซึ่งนอกจากจะเป็นการโจมตีด้วยยุทธวิธีแล้ว ยังเป็นการโจมตีผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์อีกด้วย เนื่องจากปรากฏว่ามีบุคคลเผยแพร่ข้อความในแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น “กองทัพไทยทิ้งระเบิด MK-84 และยิงถล่มใส่บ้านเรือน โรงเรียน และสถานีนามัยของกัมพูชา”^๖

^๖ ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย, ๒๐๒๕, กองทัพไทยทิ้งระเบิด MK-๘๔ และยิงถล่มใส่บ้านเรือน โรงเรียน และสถานีนามัยของกัมพูชา [Online], Available: [https:// www.antifakenewscenter/posts/ความสงบและความมั่นคง/กองทัพไทยทิ้งระเบิด-mk-84-และยิงถล่มใส่บ้านเรือน-โรงเรียน-และสถานีนามัยของกัมพูชา](https://www.antifakenewscenter/posts/ความสงบและความมั่นคง/กองทัพไทยทิ้งระเบิด-mk-84-และยิงถล่มใส่บ้านเรือน-โรงเรียน-และสถานีนามัยของกัมพูชา) / [2025, August 15].

ซึ่งข้อความดังกล่าวทำให้ประเทศไทยได้ละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศและอนุสัญญาเจนีวาอย่างร้ายแรง ถือเป็นอาชญากรรมสงคราม (War Crime) แต่ต่อมาศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย (Anti-Fake News Center Thailand) ได้ออกมาชี้แจงว่า กองทัพไทยยืนยันว่าเป็นข่าวปลอม

หรือกรณีที่มีบุคคลไม่ประสงค์ดีโพสต์ข้อความเพชู้บู้ว่า “สถานการณ์ชายแดนไทย-กัมพูชา กลับมาตึงเครียดอีกครั้ง ขอให้อพยพออกจากพื้นที่”^๗ ซึ่งข้อความดังกล่าวทำให้ประชาชนในบางพื้นที่ของจังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์ เกิดความตื่นตระหนกและได้อพยพออกจากพื้นที่ชายแดนไปในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๘ จนต่อมากองทัพอากาศที่ ๒ ได้ออกมาชี้แจงว่า กองทัพไทยยืนยันว่าเป็นข่าวปลอม สถานการณ์บริเวณชายแดนอยู่ในภาวะปกติ มีการเฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ ยังไม่มีการปะทะหรือสู้รบแต่อย่างใด จึงขอให้ประชาชนอย่างเพิ่งตื่นตระหนก

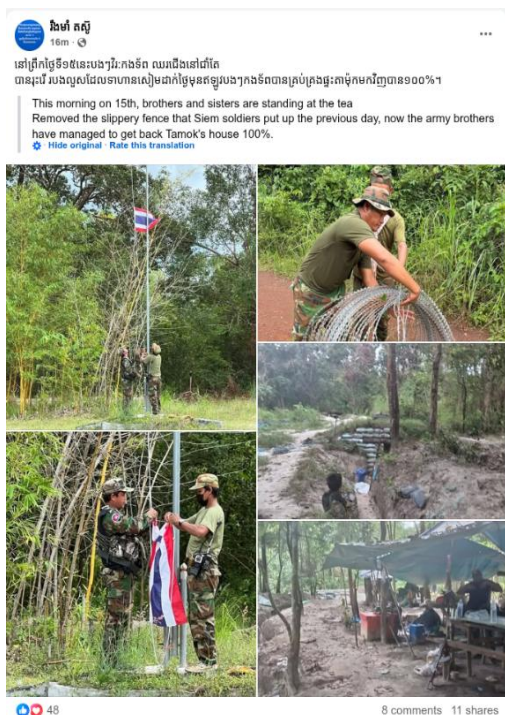

^๗ กองทัพอากาศที่ ๒, ๒๐๒๕, กองทัพอากาศที่ ๒ [Online], Available: https://www.facebook.com/PrArmy2/posts/pfbid0RrkWjPdK5YauW9RY7_Gjjq6fTUmt2CRNRMeZmKvzxNdu4nZ42USE56S2Fs4dNnA1l [2025, August 15].

หรือกรณีที่มีบุคคลไม่ประสงค์โพสข้อความเพื่อบอกว่า “ในตอนเช้าของวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๘ ทหารกัมพูชาได้เข้ารื้อลวดหนามในพื้นที่จูปตะโมก บริเวณปราสาทตาเมือนธม อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ ทำให้กองทัพกัมพูชาสามารถเข้ายึดพื้นที่ดังกล่าวได้ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์”^๔ ซึ่งข้อความดังกล่าว สร้างความตกใจและสับสนแก่ประชาชนพื้นที่ดังกล่าวและข้างเคียงเป็นอย่างมาก จนต่อมา กองทัพไทยได้ออกมาชี้แจงว่าเป็นข่าวปลอม ทั้งนี้ หากมีการรื้อถอนลวดหนามในพื้นที่จริงจะต้องมีการเข้าดำเนินการตอบโต้จากฝ่ายไทย เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตแดนไทย ภายใต้มาตรการรักษาความมั่นคงอย่างเข้มงวด อีกทั้งจากการตรวจสอบยังพบว่า เสาธงที่ปรากฏในภาพไม่ได้มีอยู่จริงในพื้นที่ที่กล่าวอ้าง จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ กองทัพบกประเมินว่าเป็นการจัดทำข่าวปลอมโดยฝ่ายกัมพูชาเพื่อเบี่ยงเบน ความสนใจ และลดกระแสกดดันจากสังคมภายในประเทศจากการที่ฝ่ายไทยสามารถยึดพื้นที่คืนจากทหารกัมพูชาได้จำนวน ๑๑ พื้นที่ หลังการสู้รบที่ผ่านมา

^๔ Thai PBS, ๒๐๒๕, ทบ.เปิดโปง "ข่าวปลอมเขมร" อ้างรื้อลวดหนามยึด พท.ใกล้ "ตาเมือนธม" [Online], Available: <https://www.thaipbs.or.th/news/content/355402> [2025, August 15].

กบ.เปิดโปง "ข่าวปลอมเขมร" อ้างรื้อลวดหนามยึด พท.ใกล้ "ตาเมือ นรม"

📅 15 ส.ค. 68 🕒 14:38 👤 364

กองทัพบกอินฮันภาพหรือลวดหนามเป็นข่าวปลอม คัดฝ้ายกันพหูชา สร้างเพื่อเบี่ยงเบนกระแสภายในประเทศ

วันนี้ (15 ส.ค.2568) พ.อ. วิชาญ สุขสุวรรณนท์ รองโฆษกกองทัพบก ซึ่งแจ้งกรณีสื่อสังคมออนไลน์เผยแพร่ภาพอ้างว่าเป็นการรื้อลวดหนาม ในพื้นที่ตำบลโมก บริเวณปราสาทตาเมือนธม อ.พนมดงรัก จ.สุรินทร์ โดยจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงร่วมกับหน่วยทหารในพื้นที่ประจำปราสาทตาเมือนธม ยืนยันว่า ไม่ปรากฏเหตุการณ์หรือการปฏิบัติใดๆ ของทหารกันพหูชาตามที่มีการกล่าวอ้าง

จากกรณีศึกษาข้างต้นจะพบว่า ประเทศไทยรับมือกับการเผยแพร่ข้อมูลเท็จผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ด้วยการจัดตั้งศูนย์ต่อต้านข่าวปลอมประเทศไทย (Anti-Fake News Center Thailand) ขึ้น เพื่อตรวจสอบความถูกต้องแท้จริงของข้อมูลข่าวสารในเบื้องต้น จากนั้นจึงให้ผู้มีอำนาจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องออกมาชี้แจงในภายหลัง เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าการบวนการเหล่านี้เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งหากไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันที่ อาจก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้างต่อสังคมได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าประเทศไทยยังขาดมาตรการป้องกันการเผยแพร่ข้อมูลเท็จที่มีประสิทธิภาพ

ผู้เขียนขอเสนอแนะว่ามาตรการป้องกันที่ประเทศไทยควรจะกำหนดขึ้น ได้แก่ การบัญญัติกฎหมายที่กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของสื่อมวลชน บุคคลต่างๆ รวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างชัดเจนว่าจะต้องทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนที่จะเผยแพร่ข้อมูลใดๆ ลงในแพลตฟอร์มออนไลน์ นอกจากนี้ หากมีประเด็นที่สังคมหรือประชาชนต้องการรับทราบหรือเป็นที่สนใจของประชาชน องค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องควรเป็นผู้ออกมาให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชนด้วยตนเอง และต้องกระทำอย่างรวดเร็วด้วย เพื่อเป็นการไม่เปิดโอกาสให้ผู้ไม่ประสงค์ดีออกมาให้ข่าวสารที่เป็นเท็จแก่ประชาชน จนทำให้ประชาชนหลงเชื่อและเกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงตามมา อย่างไรก็ตาม มาตรการข้างต้นจะต้องคำนึงถึงหลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportionality) กล่าวคือ มาตรการหรือการบัญญัติกฎหมายข้างต้นจะต้องไม่มีลักษณะเป็นลิดรอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนจนเกินไป และจะต้องไม่เป็นการเอื้อต่อการแสวงหาอำนาจหรือการแทรกแซงทางการเมืองของบุคคลใดอีกด้วย

สรุป

ในสังคมประชาธิปไตยที่สื่อมวลชนต่างมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ประกอบกับเมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุคแพลตฟอร์มออนไลน์ได้เปลี่ยนโฉมหน้าของสื่อมวลชนอย่างสิ้นเชิง อย่างไรก็ตามเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชนจำเป็นต้องกระทำภายใต้หลักนิติธรรม ซึ่งโจทย์ใหม่ของสังคมสมัยปัจจุบันคือ การหาความสมดุลระหว่างเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อมวลชน กับหลักนิติธรรมซึ่งอาจจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในบางประการ

ปัจจุบันบทบาทของสื่อมวลชนในแพลตฟอร์มออนไลน์จึงต้องช่วยคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และสร้างความโปร่งใสในสังคม โดยต้องยึดหลักความถูกต้องของข้อมูลข่าวสาร ความเป็นธรรม และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ขณะเดียวกันยังมีหน้าที่เป็นกลไกเฝ้าระวังการใช้อำนาจรัฐและองค์กรต่าง ๆ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบ พร้อมทั้งให้ความรู้ด้านกฎหมายและสิทธิพลเมืองแก่ประชาชน เพื่อส่งเสริมสังคมให้อยู่ภายใต้หลักนิติธรรมได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- Rule of Law Education Centre, Principles of the Rule of Law? [Online], Available: <https://www.ruleoflaw.org.au/principles/> [2025, August 13]. (สารสนเทศจาก World Wide Web)
- Thai PBS, ๒๐๒๕, ทบ.เปิดโปง "ข่าวปลอมเชมร" อ้างรู้ลวดหนามยึด พท.ใกล้ "ตาเหมือนธม" [Online], Available: <https://www.thaipbs.or.th/news/content/355402> [2025, August 15]. (สารสนเทศจาก World Wide Web)
- United Nations Security Council, 2004, General on the Rule of Law and Transitional Justice in Conflict and Post-Conflict Societies [Online], Available: <https://digitallibrary.un.org/record/527647?v=pdf> [2025, August 13]. (สารสนเทศจาก World Wide Web)
- กองทัพภาคที่ ๒, ๒๐๒๕, กองทัพภาคที่ ๒ [Online], Available: <https://www.facebook.com/PrArmy2/posts/pfbid0RrkWjPdK5YauW9RY7Gijgq6fTUmt2CRNRMeZmKvzxNdu4nZ42USE56S2Fs4dNnA1l> [2025, August 15]. (สารสนเทศจาก World Wide Web)
- บริษัท กสิกร โกลบอล เพย์เมนท์ จำกัด, แพลตฟอร์มคืออะไร? [Online], Available: <https://www.kasikornglobalpayment.com/th/news/detail/what-is-platform#section3> [2025, August 14]. (สารสนเทศจาก World Wide Web)
- ศูนย์ต่อต้านข่าวปลอม ประเทศไทย, ๒๐๒๕, กองทัพไทยทิ้งระเบิด MK-84 และยิงถล่มใส่บ้านเรือนโรงเรียน และสถานอนามัยของกัมพูชา [Online], Available: <https://www.antifakenewscenter/posts/ความสงบและความมั่นคง/กองทัพไทยทิ้งระเบิด-mk-๘๔-และยิงถล่มใส่บ้านเรือน-โรงเรียน-และสถานอนามัยของกัมพูชา/> [2025, August 15]. (สารสนเทศจาก World Wide Web)
- สภาการสื่อมวลชนแห่งชาติ, ๒๐๒๕, นิยามศัพท์สื่อมวลชน [Online], Available: <https://www.presscouncil.or.th/downloads/11049> [2025, August 14]. (สารสนเทศจาก World Wide Web)